Тема : Розв'язування СЛР методом Гаусса та Крамера.

План

1. **Теоретичні відомості.**
2. **Завдання для самостійного виконання.**
3. **Методичні вказівки до виконання самостійної роботи.**
4. **Зразок оформлення ІДЗ.**

1.Теоретичні відомості

Метод Крамера

Нехай задано систему трьох лінійних рівнянь з трьома невідомими

$$\begin{cases} a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + a_{13}x_3 = b_1 \\ a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + a_{23}x_3 = b_2 \\ a_{31}x_1 + a_{32}x_2 + a_{33}x_3 = b_3 \end{cases} \qquad (1)$$

Введемо позначення:

$$\Delta = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix}, \quad \Delta_1 = \begin{vmatrix} b_1 & a_{12} & a_{13} \\ b_2 & a_{22} & a_{23} \\ b_3 & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix}, \quad \Delta_2 = \begin{vmatrix} a_{11} & b_1 & a_{13} \\ a_{21} & b_2 & a_{23} \\ a_{31} & b_3 & a_{33} \end{vmatrix}, \quad \Delta_3 = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & b_1 \\ a_{21} & a_{22} & b_2 \\ a_{31} & a_{32} & b_3 \end{vmatrix}.$$

Означення. Визначник Δ, складений з коефіцієнтів при невідомих системи (1), називається *головним визначником системи*.

При розв'язуванні системи (1) можуть виникнути три суттєво різні випадки.

1) Якщо $\Delta \neq 0$, то система (1) має єдиний розв'язок, який визначається формулами Крамера:

$$x_1 = \frac{\Delta_1}{\Delta} \qquad x_2 = \frac{\Delta_2}{\Delta} \qquad x_3 = \frac{\Delta_3}{\Delta} \qquad (2)$$

2) Якщо $\Delta = 0$ і хоча б один із визначників$\Delta_i, i = \overline{1,3}$, відмінний від нуля, то система несумісна.

3) Якщо $\Delta = 0, \Delta_1 = \Delta_2 = \Delta_3 = 0$, то система має або безліч розв'язків.

Метод Гаусса.

Цей метод носить ще назву метода послідовного виключення невідомих. Метод полягає в тому, що система (1) за допомогою алгебраїчних перетворень приводиться до вигляду трикутної. Але більш зручно користуватися цим методом в табличній формі (таблиця 1)

№ рядка	Коефіцієнти при			Вільні члени	Сума	Контроль
	x_1	x_2	x_3			
1	a_{11}	a_{12}	a_{13}	b_1	$a_{11} + a_{12} + a_{13} + b_1 = S_1$	
2	a_{21}	a_{22}	a_{23}	b_2	$a_{21} + a_{22} + a_{23} + b_2 = S_2$	
3	a_{31}	a_{32}	a_{33}	b_3	$a_{31} + a_{32} + a_{33} + b_3 = S_3$	

4	–	$a_{42} = a_{11}a_{22} - a_{21}a_{12}$	$a_{43} = a_{11}a_{23} - a_{21}a_{13}$	$b_4 = a_{11}b_2 - a_{21}b_1$	$a_{42} + a_{43} + b_4 = S_4$	$a_{11}S_2 - a_{21}S_1 = S_4$
5	–	$a_{52} = a_{11}a_{32} - a_{31}a_{12}$	$a_{53} = a_{11}a_{33} - a_{31}a_{13}$	$b_5 = a_{11}b_3 - a_{31}b_1$	$a_{52} + a_{53} + b_5 = S_5$	$a_{11}S_3 - a_{31}S_1 = S_5$
6	–	–	$a_{63} = a_{42}a_{53} - a_{52}a_{43}$	$b_6 = a_{42}b_5 - a_{52}b_4$	$a_{63} + b_6 = S_6$	$a_{42}S_5 - a_{52}S_4 = S_6$

При розв'язуванні СЛР можливі випадки:

1. Якщо при приведенні системи (1) до трикутного вигляду, останнє (третє) рівняння буде мати вигляд$0 \cdot x_3 = 0$, то система (1) має безліч розв'язків. Позначимо $x_3 = c$ $(c \in R)$, з другого та першого рівнянь виразимо x_2 таx_1 через c.

2. Якщо останнє рівняння в системі (3) буде мати вигляд$0 \cdot x_3 = c, (c \in R/\{0\})$, то система несумісна.

2. Завдання для самостійного виконання

Індивідуальне домашнє завдання(номер варіанта відповідає номеру у журналі)Розв'язати систему лінійних рівнянь методом Гаусса та Крамера:

ВАРІАНТИ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ			
1. $\begin{cases} 2x_1 - x_2 + x_3 = 1 \\ 3x_1 + x_2 + 2x_3 = 5 \\ x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 8 \end{cases}$	2. $\begin{cases} -x_1 + 3x_2 - 4x_3 = -6 \\ 2x_1 + 2x_2 - x_3 = 5 \\ 2x_1 - x_2 + 3x_3 = 7 \end{cases}$	3. $\begin{cases} x_1 + 2x_2 - x_3 = 1 \\ 3x_1 - x_2 + 3x_3 = 8 \\ -x_1 + 3x_2 - 4x_3 = -6 \end{cases}$	4. $\begin{cases} x_1 - x_2 + 2x_3 = 1 \\ -x_1 + 3x_2 - x_3 = 1 \\ 3x_1 + 2x_2 - 6x_3 = 8 \end{cases}$
5. $\begin{cases} x_1 + 2x_2 + 2x_3 = 6 \\ 2x_1 - x_2 + x_3 = -1 \\ 3x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 7 \end{cases}$	6. $\begin{cases} x_1 - x_2 + x_3 = 1 \\ -2x_1 + x_2 + 2x_3 = 6 \\ 3x_1 - 2x_2 + 2x_3 = 1 \end{cases}$	7. $\begin{cases} x_1 + 2x_2 + x_3 = 4 \\ -4x_1 + 2x_2 + 4x_3 = 10 \\ -2x_1 + x_2 + x_3 = 3 \end{cases}$	8. $\begin{cases} -x_1 - 7x_2 + 6x_3 = 4 \\ 4x_1 + x_2 + 2x_3 = 9 \\ x_1 + 2x_2 - x_3 = 1 \end{cases}$
9. $\begin{cases} x_1 + 3x_2 - 2x_3 = 4 \\ 2x_1 - x_2 - x_3 = 5 \\ 3x_1 + x_2 - 2x_3 = 8 \end{cases}$	10. $\begin{cases} 2x_1 - x_2 + x_3 = 1 \\ -x_1 + 3x_2 - x_3 = 1 \\ 6x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 8 \end{cases}$	11. $\begin{cases} x_1 + 2x_2 + x_3 = 3 \\ -2x_1 + x_2 + x_3 = 5 \\ 5x_1 + x_2 - x_3 = -6 \end{cases}$	12. $\begin{cases} 2x_1 + x_2 + 2x_3 = 6 \\ x_1 + 5x_2 + 4x_3 = 6 \\ 2x_1 + 3x_2 + 3x_3 = 7 \end{cases}$
13. $\begin{cases} x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 8 \\ 2x_1 - x_2 - x_3 = -3 \\ 3x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 7 \end{cases}$	14. $\begin{cases} -x_1 + 2x_2 + x_3 = 1 \\ 2x_1 + x_2 + 4x_3 = 9 \\ 6x_1 - 7x_2 - x_3 = 4 \end{cases}$	15. $\begin{cases} 3x_1 + 2x_2 - 3x_3 = 9 \\ 2x_1 - x_2 - x_3 = 5 \\ x_1 + 2x_2 - x_3 = 3 \end{cases}$	16. $\begin{cases} x_1 + 0x_2 - x_3 = 2 \\ 2x_1 - x_2 + x_3 = -1 \\ -3x_1 + x_2 + 2x_3 = -3 \end{cases}$
17. $\begin{cases} 2x_1 + 0x_2 - x_3 = 1 \\ x_1 + 3x_2 + 2x_3 = 8 \\ 3x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 7 \end{cases}$	18. $\begin{cases} 3x_1 - 2x_2 + 2x_3 = -1 \\ x_1 + x_2 - 6x_3 = 3 \\ -2x_1 + x_2 + 2x_3 = 0 \end{cases}$	19. $\begin{cases} x_1 + x_2 - 2x_3 = 3 \\ 3x_1 + 2x_2 + x_3 = 8 \\ 4x_1 + x_2 + 3x_3 = 9 \end{cases}$	20. $\begin{cases} 4x_1 - 8x_2 - 5x_3 = -5 \\ 2x_1 + x_2 + 4x_3 = 9 \\ x_1 + 3x_2 + 5x_3 = 10 \end{cases}$
21. $\begin{cases} 2x_1 + 0x_2 - x_3 = 0 \\ x_1 + 3x_2 + 2x_3 = 7 \\ 3x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 16 \end{cases}$	22. $\begin{cases} x_1 + 3x_2 - 2x_3 = -9 \\ 2x_1 - x_2 - x_3 = 1 \\ 3x_1 + x_2 - 2x_3 = -3 \end{cases}$	23. $\begin{cases} x_1 + 2x_2 + x_3 = 3 \\ -2x_1 + x_2 + x_3 = -2 \\ 5x_1 + x_2 - x_3 = 9 \end{cases}$	24. $\begin{cases} 2x_1 + x_2 + 2x_3 = 0 \\ x_1 + 5x_2 + 4x_3 = 3 \\ 2x_1 + 3x_2 + 3x_3 = 2 \end{cases}$

3. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал.
2. Оформити роботу в зошиті для самостійних та практичних робіт.

4. Зразок оформлення індивідуального домашнього завдання

Завдання.Розв'язати систему лінійних рівнянь $\begin{cases} x_1 + 4x_2 + 3x_3 = 9 \\ 2x_1 + 3x_2 + x_3 = 8 \\ x_1 + x_2 - 2x_3 = 3 \end{cases}$методом Гаусса та Крамера.

Розв'язання:

Метод Гаусса: складаємо обчислювальну таблицю:

Номер рядка	Коефіцієнти при x_1	x_2	x_3	Вільні члени	Сума	Контроль
1	1	4	3	9	$1+4+3+9=17$	
2	2	3	1	8	$2+3+1+8=14$	
3	1	1	-2	3	$1+1-2+3=3$	
4	-	$1\cdot 3-2\cdot 4=-5$	$1\cdot 1-2\cdot 3=-5$	$1\cdot 8-2\cdot 9=-10$	$-5-5-10=-20$	$1\cdot 14-2\cdot 17=-20$
5	-	$1\cdot 1-1\cdot 4=-3$	$1\cdot(-2)-1\cdot 3=-5$	$1\cdot 3-1\cdot 9=-6$	$-3-5-6=-14$	$1\cdot 3-1\cdot 17=-14$
6	-	-	$-5\cdot(-5)-(-3)\cdot(-5)=10$	$-5\cdot(-6)-(-3)\cdot(-10)=0$	$10+0=10$	$-5\cdot(-14)-(-3)\cdot(-20)=10$

Згідно рядків 1, 4, 6 записуємо систему трикутного вигляду: $\begin{cases} x_1+4x_2+3x_3=9, \\ -5x_2-5x_3=-10, \\ 10x_3=0. \end{cases}$.

З даної системи знаходимо невідомі

$$\begin{cases} x_1=9-4x_2-3x_3, \\ x_2=-\frac{1}{5}(-10+5x_3) \\ x_3=\frac{0}{10}. \end{cases},\Rightarrow \begin{cases} x_1=9-4\cdot 2-3\cdot 0, \\ x_2=-\frac{1}{5}(-10+5\cdot 0) \\ x_3=0. \end{cases},\Rightarrow \begin{cases} x_1=1, \\ x_2=2, \\ x_3=0. \end{cases}.$$

Метод Крамера:обчислюємо головний визначник системи:

$$\Delta=\begin{vmatrix} 1 & 4 & 3 \\ 2 & 3 & 1 \\ 1 & 1 & -2 \end{vmatrix}=1\cdot 3(-2)+2\cdot 1\cdot 3+1\cdot 1\cdot 4-1\cdot 3\cdot 3-1\cdot 1\cdot 1-(-2)\cdot 4\cdot 2=-6+6+4-9-1+16=10\neq 0.$$

Отже система має розв’язок.

Обчислюємо допоміжні визначники:

$$\Delta_1=\begin{vmatrix} 9 & 4 & 3 \\ 8 & 3 & 1 \\ 3 & 1 & -2 \end{vmatrix}=9\cdot 3(-2)+8\cdot 1\cdot 3+3\cdot 1\cdot 4-3\cdot 3\cdot 3-1\cdot 1\cdot 9-(-2)\cdot 4\cdot 8=-54+24+12-27-9+64=10$$

$$\Delta_2=\begin{vmatrix} 1 & 9 & 3 \\ 2 & 8 & 1 \\ 1 & 3 & -2 \end{vmatrix}=1\cdot 8(-2)+2\cdot 3\cdot 3+1\cdot 1\cdot 9-1\cdot 8\cdot 3-3\cdot 1\cdot 1-(-2)\cdot 9\cdot 2=-16+18+9-24-3+36=20$$

$$\Delta_3=\begin{vmatrix} 1 & 4 & 9 \\ 2 & 3 & 8 \\ 1 & 1 & 3 \end{vmatrix}=1\cdot 3\cdot 3+2\cdot 1\cdot 9+1\cdot 8\cdot 4-1\cdot 3\cdot 9-1\cdot 8\cdot 1-3\cdot 4\cdot 2=9+18+32-27-8-24=0.$$

За формулами Крамера знаходимо невідомі:

$$x_1=\frac{\Delta_1}{\Delta}=\frac{10}{10}=1,\ x_2=\frac{\Delta_2}{\Delta}=\frac{20}{10}=2,\ x_3=\frac{\Delta_3}{\Delta}=\frac{0}{10}=0.$$

Тема : Розв'язування СЛР методом оберненої матриці.

План

1. **Теоретичні відомості.**
2. **Завдання для самостійного виконання.**
3. **Методичні вказівки до виконання самостійної роботи.**
4. **Зразок оформлення ІДЗ.**

1.Теоретичні відомості

Обмежимось розглядом системи трьох лінійних рівнянь з трьома невідомими

$$\begin{cases} a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + a_{13}x_3 = b_1 \\ a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + a_{23}x_3 = b_2 \\ a_{31}x_1 + a_{32}x_2 + a_{33}x_3 = b_3 \end{cases} \qquad (1)$$

Введемо позначення:

$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{pmatrix}$ – матриця системи, $B = \begin{pmatrix} b_1 \\ b_2 \\ b_3 \end{pmatrix}$ – матриця вільних членів, $X = \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix}$ – матриця невідомих.

Знайдемо добуток матриць $A \cdot X$:

$$A \cdot X = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + a_{13}x_3 \\ a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + a_{23}x_3 \\ a_{31}x_1 + a_{32}x_2 + a_{33}x_3 \end{pmatrix}.$$

Користуючись означенням рівності матриць, бачимо, що СЛР (1) є не що інше як рівність відповідних елементів матриць – стовпців $A \cdot X$ і B. Тому систему (1) можна записати у матричному вигляді.

$$A \cdot X = B \qquad (2)$$

Для розв'язання даного рівняння помножимо зліва на обернену матрицю A^{-1}, вважаючи, що $\Delta \neq 0$, отримаємо$A^{-1}AX = A^{-1}B$. Але $A^{-1}A = E$, а$EX = X$, тоді розв'язання матричного рівняння запишеться у вигляді:

$$X = A^{-1}B \qquad (3)$$

$$\begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix} = \frac{1}{\Delta}\begin{pmatrix} A_{11} & A_{21} & A_{31} \\ A_{12} & A_{22} & A_{32} \\ A_{13} & A_{23} & A_{33} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} b_1 \\ b_2 \\ b_3 \end{pmatrix} = \frac{1}{\Delta}\begin{pmatrix} A_{11}b_1 + A_{21}b_2 + A_{31}b_3 \\ A_{12}b_1 + A_{22}b_2 + A_{32}b_3 \\ A_{13}b_1 + A_{23}b_2 + A_{33}b_3 \end{pmatrix}$$

2. Завдання для самостійного виконання

Індивідуальне домашнє завдання(номер варіанта відповідає номеру у журналі)Розв'язати систему лінійних рівнянь методом оберненої матриці:

ВАРІАНТИ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ			
1. $\begin{cases} 2x_1 - x_2 + x_3 = 1 \\ 3x_1 + x_2 + 2x_3 = 5 \\ x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 8 \end{cases}$	2. $\begin{cases} -x_1 + 3x_2 - 4x_3 = -6 \\ 2x_1 + 2x_2 - x_3 = 5 \\ 2x_1 - x_2 + 3x_3 = 7 \end{cases}$	3. $\begin{cases} x_1 + 2x_2 - x_3 = 1 \\ 3x_1 - x_2 + 3x_3 = 8 \\ -x_1 + 3x_2 - 4x_3 = -6 \end{cases}$	4. $\begin{cases} x_1 - x_2 + 2x_3 = 1 \\ -x_1 + 3x_2 - x_3 = 1 \\ 3x_1 + 2x_2 - 6x_3 = 8 \end{cases}$
5. $\begin{cases} x_1 + 2x_2 + 2x_3 = 6 \\ 2x_1 - x_2 + x_3 = -1 \\ 3x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 7 \end{cases}$	6. $\begin{cases} x_1 - x_2 + x_3 = 1 \\ -2x_1 + x_2 + 2x_3 = 6 \\ 3x_1 - 2x_2 + 2x_3 = 1 \end{cases}$	7. $\begin{cases} x_1 + 2x_2 + x_3 = 4 \\ -4x_1 + 2x_2 + 4x_3 = 10 \\ -2x_1 + x_2 + x_3 = 3 \end{cases}$	8. $\begin{cases} -x_1 - 7x_2 + 6x_3 = 4 \\ 4x_1 + x_2 + 2x_3 = 9 \\ x_1 + 2x_2 - x_3 = 1 \end{cases}$
9. $\begin{cases} x_1 + 3x_2 - 2x_3 = 4 \\ 2x_1 - x_2 - x_3 = 5 \\ 3x_1 + x_2 - 2x_3 = 8 \end{cases}$	10. $\begin{cases} 2x_1 - x_2 + x_3 = 1 \\ -x_1 + 3x_2 - x_3 = 1 \\ 6x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 8 \end{cases}$	11. $\begin{cases} x_1 + 2x_2 + x_3 = 3 \\ -2x_1 + x_2 + x_3 = 5 \\ 5x_1 + x_2 - x_3 = -6 \end{cases}$	12. $\begin{cases} 2x_1 + x_2 + 2x_3 = 6 \\ x_1 + 5x_2 + 4x_3 = 6 \\ 2x_1 + 3x_2 + 3x_3 = 7 \end{cases}$
13. $\begin{cases} x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 8 \\ 2x_1 - x_2 - x_3 = -3 \\ 3x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 7 \end{cases}$	14. $\begin{cases} -x_1 + 2x_2 + x_3 = 1 \\ 2x_1 + x_2 + 4x_3 = 9 \\ 6x_1 - 7x_2 - x_3 = 4 \end{cases}$	15. $\begin{cases} 3x_1 + 2x_2 - 3x_3 = 9 \\ 2x_1 - x_2 - x_3 = 5 \\ x_1 + 2x_2 - x_3 = 3 \end{cases}$	16. $\begin{cases} x_1 + 0x_2 - x_3 = 2 \\ 2x_1 - x_2 + x_3 = -1 \\ -3x_1 + x_2 + 2x_3 = -3 \end{cases}$
17. $\begin{cases} 2x_1 + 0x_2 - x_3 = 1 \\ x_1 + 3x_2 + 2x_3 = 8 \\ 3x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 7 \end{cases}$	18. $\begin{cases} 3x_1 - 2x_2 + 2x_3 = -1 \\ x_1 + x_2 - 6x_3 = 3 \\ -2x_1 + x_2 + 2x_3 = 0 \end{cases}$	19. $\begin{cases} x_1 + x_2 - 2x_3 = 3 \\ 3x_1 + 2x_2 + x_3 = 8 \\ 4x_1 + x_2 + 3x_3 = 9 \end{cases}$	20. $\begin{cases} 4x_1 - 8x_2 - 5x_3 = -5 \\ 2x_1 + x_2 + 4x_3 = 9 \\ x_1 + 3x_2 + 5x_3 = 10 \end{cases}$

3. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал.
2. Оформити роботу в зошиті для самостійних та практичних робіт.

4. Зразок оформлення індивідуального домашнього завдання

Завдання. Показати, що система має єдиний розв'язок та знайти його за методом оберненої матриці: $\begin{cases} 2x_1 - 3x_2 + x_3 = 13 \\ 4x_1 + 7x_2 + 0x_3 = -13. \\ -x_1 - 2x_2 + 5x_3 = 4 \end{cases}$

Розв'язання:

1) Запишемо систему у матричному вигляді $A \cdot X = B$, де $A = \begin{pmatrix} 2 & -3 & 1 \\ 4 & 7 & 0 \\ -1 & -2 & 5 \end{pmatrix}$, $X = \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix}$, $B = \begin{pmatrix} 13 \\ -13 \\ 4 \end{pmatrix}$.

2) Обчислимо визначник Δ матриці:

$$\Delta=\begin{vmatrix} 2 & -3 & 1 \\ 4 & 7 & 0 \\ -1 & -2 & 5 \end{vmatrix} = 2\cdot 7\cdot 5 + 4\cdot(-2)\cdot 1 + (-1)\cdot 0\cdot(-3) - (-1)\cdot 7\cdot 1 - (-2)\cdot 0\cdot 2 - 5\cdot(-3)\cdot 4 = 129.$$

Так як визначник системи$\Delta = 129 \neq 0$, то дана система має єдиний розв'язок і існує матриця обернена до даної.

4) Знайдемо обернену матрицю, для цього обчислимо алгебраїчні доповнення A_{ij}:

$A_{11} = (-1)^{1+1}\begin{vmatrix} 7 & 0 \\ -2 & 5 \end{vmatrix} = 35;$ $\quad A_{21} = (-1)^{2+1}\begin{vmatrix} -3 & 1 \\ -2 & 5 \end{vmatrix} = 13;$ $\quad A_{31} = (-1)^{3+1}\begin{vmatrix} -3 & 1 \\ 7 & 0 \end{vmatrix} = -7;$

$A_{12} = (-1)^{1+2}\begin{vmatrix} 4 & 0 \\ -1 & 5 \end{vmatrix} = -20;$ $\quad A_{22} = (-1)^{2+2}\begin{vmatrix} 2 & 1 \\ -1 & 5 \end{vmatrix} = 11;$ $\quad A_{32} = (-1)^{3+2}\begin{vmatrix} 2 & 1 \\ 4 & 0 \end{vmatrix} = 4;$

$A_{13} = (-1)^{1+3}\begin{vmatrix} 4 & 7 \\ -1 & -2 \end{vmatrix} = -1;$ $\quad A_{23} = (-1)^{2+3}\begin{vmatrix} 2 & -3 \\ -1 & -2 \end{vmatrix} = 7;$ $\quad A_{33} = (-1)^{3+3}\begin{vmatrix} 2 & -3 \\ 4 & 7 \end{vmatrix} = 26.$

5) Отримані результати підставляємо у формулу (3):

$$\begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix} = \frac{1}{129}\begin{pmatrix} 35 & 13 & -7 \\ -20 & 11 & 4 \\ -1 & 7 & 26 \end{pmatrix}\cdot\begin{pmatrix} 13 \\ -13 \\ 4 \end{pmatrix} = \frac{1}{129}\begin{pmatrix} 35\cdot 13 + 13\cdot(-13) + (-7)\cdot 4 \\ -20\cdot 13 + 11\cdot(-13) + 4\cdot 4 \\ -1\cdot 13 + 7\cdot(-13) + 26\cdot 4 \end{pmatrix} = \frac{1}{129}\begin{pmatrix} 258 \\ -387 \\ 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2 \\ -3 \\ 0 \end{pmatrix}.$$

Розв'язок системи єдиний, це сукупність чисел $(2; -3; 0)$.

Тема : Графічне розв'язання систем лінійних нерівностей.

План

1. Теоретичні відомості.

2. Завдання для самостійного виконання.

3. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи.

4. Зразок оформлення ІДЗ.

1.Теоретичні відомості

Для зображення множини розв'язків нерівності з двома невідомими на координатній площині використовують алгоритм.

Алгоритм

1. Замінюємо у нерівності $a_{11}x_1 + a_{12}x_2 > b_1$знак нерівності на знак дорівнює $a_{11}x_1 + a_{12}x_2 = b_1$. Отримаємо граничну пряму, яку і побудуємо (пунктиром, якщо нерівність строга, суцільною лінією, якщо нерівність нестрога) на координатній площині. Пряма розіб'є площину на дві півплощини.

2. Вибираємо будь-яку з півплощин і розглядаємо в ній довільну точку. Убагатьох випадках, якщо це можливо вибираємо точку $O(0;0)$. Підставляють координати даної точки у нерівність і перевіряють виконання нерівності. Якщо у результаті перевірки отримуємо вірну числову нерівність, то робимо висновок, що нерівність виконується у всій області, якій належить вибрана точка. Якщо в результаті перевірки отримаємо невірну нерівність, то множиною розв'язків буде друга півплощина, якій вибрана точка не належить.

3. Якщо нерівність строга, то границі області (тобто гранична пряма) не включають в множину розв'язків, якщо нестрога – то включають.

2. Завдання для самостійного виконання

Індивідуальне домашнє завдання(номер варіанта відповідає номеру у журналі). Розв'язати систему лінійних нерівностей графічним способом:

1) $\begin{cases} x_1 \geq -2 \\ x_1 + 3x_2 \leq 3 \\ x_1 - x_2 \leq 0 \end{cases}$

2) $\begin{cases} 2x_1 - x_2 + 2 \geq 0 \\ x_1 - x_2 \geq -2 \\ 2x_1 - x_2 \geq 3 \\ x_1 \leq 1 \end{cases}$

3) $\begin{cases} 3x_1 - x_2 \geq 0 \\ x_1 - x_2 \geq 0 \\ 2x_1 + x_2 \leq 6 \\ x_1 \leq 2 \end{cases}$

4) $\begin{cases} x_1 \geq 0 \\ x_2 \geq 0 \\ x_1 + x_2 - 1 \leq 0 \\ 3x_1 + x_2 \geq 0 \end{cases}$

5) $\begin{cases} x_1 + x_2 - 5 \geq 0 \\ x_1 - x_2 - 5 \geq 0 \\ x_1 \leq 7 \end{cases}$

6) $\begin{cases} x_1 - 5x_2 + 5 \geq 0 \\ x_1 + 3x_2 - 3 \leq 0 \\ x_1 \leq 5 \end{cases}$

7) $\begin{cases} x_1 \geq 3 \\ x_2 \geq 0 \\ x_1 + x_2 \leq 0 \\ 5x_1 - 2x_2 + 4 \leq 0 \end{cases}$

8) $\begin{cases} x_1 - x_2 + 1 \geq 0 \\ 2x_1 + x_2 - 7 \geq 0 \\ x_1 - 2x_2 + 4 \leq 0 \end{cases}$

9) $\begin{cases} x_2 \geq 0 \\ x_2 \geq 6 \\ 4x_1 - x_2 \geq 0 \\ 4x_1 + x_2 \leq 40 \\ x_1 - x_2 + 8 \geq 0 \end{cases}$

10) $\begin{cases} 3x_1 - 2x_2 \geq -6 \\ 3x_1 + x_2 \geq 3 \\ x_1 \leq 3 \end{cases}$

11) $\begin{cases} x_1 \geq \frac{1}{2} \\ x_2 \leq 4 \\ x_1 + x_2 \geq 2 \\ x_1 - x_2 \leq 0 \end{cases}$

12) $\begin{cases} x_1 + 4x_2 \geq 4 \\ x_1 + x_2 \leq 6 \\ x_2 \leq 2 \end{cases}$

13) $\begin{cases} x_1 + x_2 \geq 3 \\ x_1 + x_2 \leq 7 \\ 1 \leq x_2 \leq 4 \\ x_1 \leq 4 \end{cases}$

14) $\begin{cases} x_1 - 2x_2 \geq 6 \\ x_1 + 2x_2 \geq 0 \\ x_1 \leq 6 \end{cases}$

15) $\begin{cases} x_1 - 8x_2 \leq 10 \\ x_1 + x_2 \geq 1 \\ x_1 - 5x_2 \leq -5 \\ 3x_1 + 10x_2 \leq 30 \end{cases}$

3. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи

Оформити роботу в зошиті для самостійних та практичних робіт.

4. Зразок оформлення індивідуального домашнього завдання

Завдання. Розв'язати систему лінійних нерівностей графічним

способом: $\begin{cases} 2x_1 + 3x_2 \leq 6 \\ -x_1 + 2x_2 \leq 4 \\ -x_1 - 3x_2 \leq 3 \\ x_1 \leq 1 \end{cases}$

Розв'язання.

Будуємо граничні прямі, які відповідають нерівностям системи. Робимо кроки, які зазначені в алгоритмі для кожної нерівності. Тепер визначаємо півплощину розв'язків для кожної нерівності.

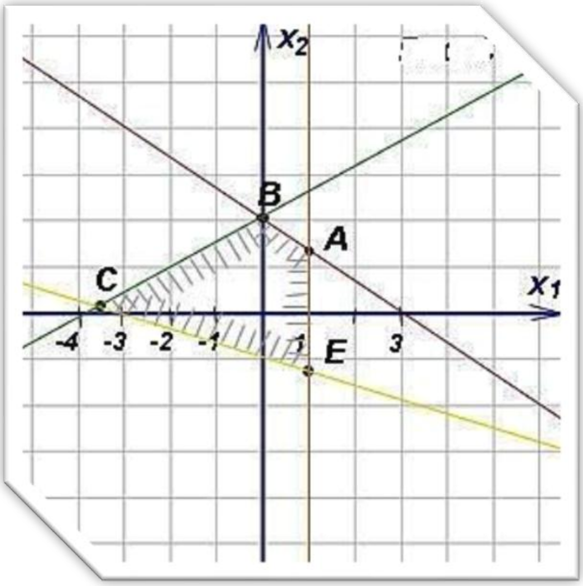

Півплощини розв'язків відповідних нерівностей даної системи, заштриховані в середину. Перетини півплощин розв'язків зображується як показано на рисунку, у вигляді чотирикутника *ABCE. Отже розв'язком даної системи нерівностей є чотирикутник ABCE.*

Тема : Диференціювання функцій.

План

1. **Теоретичні відомості.**
2. **Завдання для самостійного виконання.**

1. Теоретичні відомості.

Означення:Границя відношення приросту функції до приросту аргументу за умови, що приріст аргументу прямує до нуля, називається швидкістю зміни функції в даній точці або її *похідною* і позначається одним із символів:

$$f^{/}(x_0)\ , y^{/}(x_0), \frac{dy}{dx}.$$

Отже, за означенням

$$f^{/}(x_0) = \lim_{\Delta x \to 0} \frac{\Delta y}{\Delta x} = \lim_{\Delta x \to 0} \frac{f(x_0+\Delta x)-f(x_0)}{\Delta x} \quad (1)$$

- якщо похідна функції $y = f(x)$ в точці x_0 існує, то функція називається *диференційованою в точці* x_0;
- якщо функція диференційована в кожній точці деякого проміжку *X*, то вона називається *диференційованою на проміжку X*;
- операція відшукання похідної називається *диференціюванням*.

правила диференціювання

Теорема. Якщо функції *u(x)* і *v(x)* мають похідні в точці *x*, то справедливі формули для похідних суми, добутку та частки цих функцій:

1. $(Cu)^{/} = C(u)^{/}$;
2. $(u \pm v)^{/} = u^{/} \pm v^{/}$;
3. $(u \cdot v)^{/} = u^{/} \cdot v + u \cdot v^{/}$;
4. $\left(\frac{u}{v}\right)^{/} = \frac{u^{/} \cdot v - u \cdot v^{/}}{v^2}$.

Таблиця похідних основних елементарних функцій

$$C^{/} = 0 \qquad (\sin x)^{/} = \cos x$$

$$x^{/} = 1 \qquad (\cos x)^{/} = -\sin x$$

$$(x^n)^{/} = n \cdot x^{n-1} \qquad (\operatorname{tg} x)^{/} = \frac{1}{\cos^2 x}$$

$$\left(\sqrt{x}\right)^{/} = \frac{1}{2\sqrt{x}} \qquad (\operatorname{ctg} x)^{/} = -\frac{1}{\sin^2 x}$$

$$(e^x)^{/} = e^x \qquad (\arcsin x)^{/} = \frac{1}{\sqrt{1-x^2}}$$

$$(a^x)^{/} = a^x \cdot \ln a \qquad (\arccos x)^{/} = -\frac{1}{\sqrt{1-x^2}}$$

$$(\ln x)^{/} = \frac{1}{x} \qquad (\operatorname{arctg} x)^{/} = \frac{1}{1+x^2}$$

$$(\log_a x)^{/} = \frac{1}{x \cdot \ln a} \qquad (\operatorname{arcctg} x)^{/} = -\frac{1}{1+x^2}$$

диференціювання складених функцій

Нехай функція $y = f(u)$ визначена в деякому околі точки u і функція $u = \varphi(x)$ визначена в деякому околі точки *x*, таким чином визначена складена функція $y = f[\varphi(x)]$.

Теорема. Якщо функція $y = f(u)$ має похідну в точці u і функція $u = \varphi(x)$ має похідну в точці *x*, то складена функція $y = f[\varphi(x)]$ також має похідну в точці *x*, причому

$$y_x^{/} = (f[\varphi(x)])^{/} = f^{/}(u) \cdot \varphi^{/}(x),$$

або скорочено

$$y_x^{/} = y_u^{/} \cdot u_x^{/}.$$

Це правило розповсюджується на ланцюжок з будь-якої кількості диференційованих функцій:*похідна складної функції дорівнює добутку похідних функцій, з яких вона складається*.

Зразки виконання завдань на обчислення похідних та застосування економічного змісту похідної

Приклад 1. Знайти похідну функції $y = cos^5 3x$.

Розв'язання:

Приймаючи $y = u^5$, $u = cos3x$маємо:$y^/ = (u^5)^/ \cdot (cos3x)^/$;

$y^/ = 5u^4 \cdot \left((-sin3x) \cdot 3\right) = 5cos^4 3x \cdot (-3sin3x) = -15cos^4 3x \cdot sin3x$.

Приклад 2. Знайти похідну функції:$y = \ln(x^3 - 3x^2 + 4x)$.

Розв'язання:

Нехай$y = \ln u$, а$u = x^3 - 3x^2 + 4x$.

$y_x^/ = y_u^/ \cdot u_x^/ = \frac{1}{u}(3x^2 - 6x + 4) = \frac{3x^2 - 6x + 4}{x^3 - 3x^2 + 4x}$.

2. Завдання для самостійного виконання.

Повторити та систематизувати теоретичний матеріал, скласти опорний конспект.

Підготуватися до аудиторної самостійної роботи

Тема : Дослідження функції за допомогою похідної та побудова графіка.

План

1. Теоретичні відомості.

2. Завдання для самостійного виконання.

3. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи.

4. Зразок оформлення роботи.

1.Теоретичні відомості

Загальна схема дослідження функції

1) Знайти область визначення.

2) Перевірити функцію на парність або непарність.

3) Перевірити функцію на періодичність.

4) Знайти точки перетину графіка функції з осями координат.

5) Знайти критичні точки першого роду, визначити проміжки зростання і спадання функції, знайти точки локального екстремуму.

6) Знайти точки перегину, проміжки опуклості і вгнутості.

7) Знайти асимптоти графіка функції.

8) За одержаними результатами побудувати ескіз графіка функції.

2. Завдання для самостійного виконання

Індивідуальне домашнє завдання(номер варіанта відповідає номеру у журналі). Дослідити функцію та побудувати її графік.

1.$y = 2x^3 + 15x^2 + 24x - 30$

2.$y = -x^3 - 9x^2 - 24x + 30$

3.$y = -x^3 + 3x^2 + 8$

4.$y = x^3 - 6x^2 + 9x$

5.$y = -x^3 + 6x^2 - 9x + 6$

6.$y = -2x^3 + 15x^2 - 24x + 4$

7.$y = -2x^3 + 15x^2 - 24x + 1$

8.$y = x^3 - 9x^2 + 15x + 8$

9.$y = 2x^3 - 21x^2 + 36x - 53$

10.$y = -x^3 + 9x^2 - 15x + 1$

11.$y = -2x^3 + 21x^2 + 36x - 53$

12.$y = 2x^3 - 3x^2 - 12x + 9$

13.$y = -2x^3 + 3x^2 + 12x - 9$

14.$y = x^3 - 3x^2 - 9x + 10$

15.$y = -x^3 + 3x^2 + 9x - 11$

3. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал теми.
2. Виконати індивідуальне домашнє завдання в зошиті для практичних та самостійних робіт.

4. Зразок оформлення індивідуального домашнього завдання

Завдання. Дослідити функцію $y = x^3 - 6x^2 + 9x - 3$ та побудувати її графік

Розв'язання:

1) функція визначена на всій числовій осі, тобто$D(y) = R$;

2) дана функція не є ні парною, ні непарною;

3)неперіодична;

4)Oy: $x = 0,\ y = -3$;точки перетину з віссюOx у даному випадку знайти складно;

5)$y^/ = (x^3 - 6x^2 + 9x - 3)^/ = 3x^2 - 12x + 9$;$3x^2 - 12x + 9 = 0$;

$x^2 - 4x + 3 = 0 \Leftrightarrow \left[\begin{array}{l} x = 1 \\ x = 3 \end{array}\right.$.

Відмічаємо отримані точки на числовій прямій і досліджуємо функцію на монотонність, а також точки екстремуму:

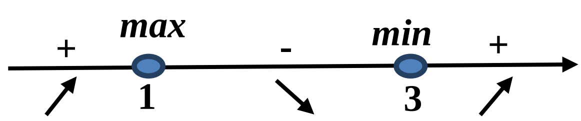

$y_{max} = y(1) = 1, y_{min} = y(3) = -3;$

6) $y^{//} = (3x^2 - 12x + 9)^/ = 6x - 12; 6x - 12 = 0, x = 2.$

Відмічаємо отримані точки на числовій прямій і досліджуємо функцію на випуклість (угнутість), а також точки перегину:

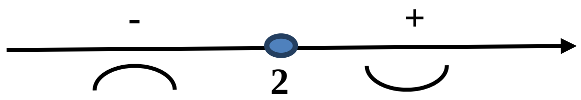

$(2; -1)$–точка перегину;

7) графік функції не має асимптот;

8) використовуючи отримані дані, будуємо графік(рис. 1).

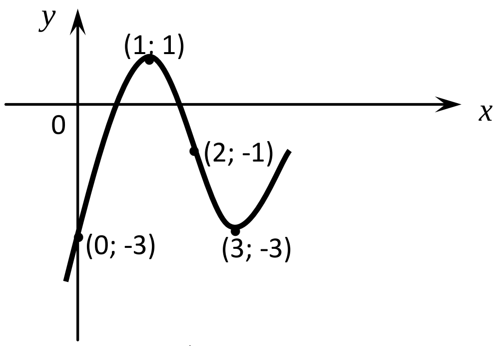

рис.1